

Oikeushallinto-osasto

Satu-Maaria Natunen

16.10.2015

Eduskunnan lakivaliokunnalle 20.10.2015

HE 29/2015 vp

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä vastinetta tuomioistuinmaksuja koskevasta hallituksen esitystä annettujen lausuntojen johdosta. Oikeusministeriö toteaa seuraavaa.

Yleisten tuomioistuinten käsittelemät riita-asiat***Helsingin käräjäoikeuden lausunto 5.10.2015***

Helsingin käräjäoikeus esittää harkittavaksi oikeudenkäyntimaksujen porrastamista pääkäsittelypäivien määrän perusteella.

Oikeusministeriö toteaa, että vaikka pääkäsittelyyn etenevistä asioista kertyvät suurimmat kustannukset, niille ei esityksen valmisteluvaiheessa katsottu mielekkääksi rakentaa erilaisia aikaan perustuvia luokituksia, koska suuri osa asioista ei päädy pääkäsittelyyn asti. Vireillepanija eli oikeudenkäyntimaksun maksaja ei välttämättä pysty vaikuttamaan siihen, kuinka monta päivää asiaa käsitellään, eikä siten arvioimaan kuluriskiä ennalta. Kansalaisen olisi kuitenkin hyvä tietää oikeudenkäyntimaksun suuruusluokka siinä vaiheessa, kun hän arvioi, viekö asiansa tuomioistuimeen. Käsittelypäivien mukaan porrastuva maksu voisi myös muodostua kohtuuttomaksi, esimerkiksi jos vireillepanijana on yksityishenkilö ja pitkä pääkäsittely johtaisi useiden tuhansien eurojen oikeudenkäyntimaksuun.

Säädösehdotuksen valmistelussa otettiin huomioon myös mahdollinen siirtyminen maksujen perimiseen etukäteen siinä vaiheessa, kun tuomioistuinten asiankäsittelyjärjestelmät sen mahdollistavat. Jos maksu perittäisiin etukäteen, pääsäännön tulisi olla, että maksun suuruus on tiedossa asian vireillepanovaiheessa. Mahdollisimman vähän tulisi olla tapauksia, joissa maksu riippuu asian lopputuloksesta tai ratkaisuvaiheesta. Mahdol-

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Kasarmikatu 42	PL 25	02951 6001	09 1606 7731	oikeusministerio@om.fi
HELSINKI	00023 VALTIONEUVOSTO			

linen etukäteismaksujärjestelmä olisi sitä selkeämpi ja kustannustehokkaampi, mitä vähemmän maksuja jouduttaisiin jälkikäteen perimään lisää tai palauttamaan. Uudesta maksujärjestelmästä haluttiin myös hallinnollisesti helposti sovellettava.

Jos tuomioistuimissa siirryttäisiin käräjäoikeuden esille tuomaan käsittelyn kestosta riippuvaan maksujen määräytymistapaan, se vaatisi huolellista jatkovalmistelua.

Helsingin käräjäoikeus esitti lisäksi harkittavaksi, olisiko syytä kannustaa sovintoon pääsemiseen vapauttamalla oikeudenkäyntimaksusta sellainen kantaja, jonka ajama asia päättyy oikeudenkäynnin aikana sovintoon. Sovinto säästää myös tuomioistuimen työtä ainakin siltä osin, ettei tuomiota tarvitse kirjoittaa.

Oikeusministeriö toteaa, että sovintoon päädytään usein vasta siinä vaiheessa, kun puheenjohtaja on tehnyt asiassa yhteenvedon ja pitänyt suullisen valmistelun. Käräjäoikeudelle on näin ollen ehtinyt kertyä asian käsittelystä merkittävästi kustannuksia. Eitetyn lain tarkoituksena on kannustaa harkintaan ja sovintoon jo ennen tuomioistuin käsittelyä. Vaikka tuomioistuin perisi sovitteluun päättyvissä asioissa täysimääräisen maksun, osapuolia kannustaa sovinnon tekemiseen se, että muita oikeudenkäyntikuluja syntyy yleensä sitä vähemmän, mitä aiemmassa vaiheessa sovinto syntyy. Muiden kulujen kuten oikeudenkäyntiavustajan palkkion osuus oikeudenkäyntikuluista on yleensä merkittävästi suurempi kuin oikeudenkäyntimaksun. Käytännössä lisäksi osapuolet saattavat jakaa oikeudenkäyntimaksun sovintoon päätyessään.

Sovinnon vuoksi sillensä jäävä riita-asia on maksullinen käräjäoikeudessa jo nyt.

Suomen Asianajajaliiton lausunto 6.10.2015

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että esitetty korvaustaso riita-asioissa voi tosiasiallisesti muodostua keskituloisille yksityishenkilöille ongelmalliseksi oikeusturvan saatavuuden kannalta, koska oikeusturvavakuutusten yleisestä korvausmaksimista noin 10 prosenttia (1 000 euroa) kertyisi jo kahdessa oikeusasteessa käsitellyn asian tuomioistuinmaksuista.

Oikeusministeriö toteaa, että esitetty riita-asian oikeudenkäyntimaksu vastaa etenkin hovioikeudessa edelleen hyvin pientä osaa (6-7 % prosenttia) asian käsittelyn kustannuksista. Se vastaa oikeusavustajan palkkiota keskimäärin enintään kahdelta tunnilta, eikä siten kahteen kertaan perittynäkään muodosta merkittävää osaa kahdessa oikeusasteessa käsitellyn asian oikeudenkäyntikuluista. Uudistuksen tavoitteena on maksuja nostamalla myös saada asianosaiset harkitsemaan asian muutoksenhakuasteeseen viemistä aiempaa perusteellemmin.

Suomen Lakimiesliiton lausunto 6.10.2015

Suomen Lakimiesliiton näkemyksen mukaan maksujen säilyttäminen porrastettuina ratkaisuvaiheen mukaan parantaisi niiden ohjaavaa vaikutusta. Se kannustaisi aikaiseen sovintoon ja ratkaisuun. Maksu voitaisiin porrastaa myös käsittelyn keston mukaan.

Oikeusministeriö viittaa edellä lausumaansa Helsingin kärjäoikeuden lausunnon johdosta.

Lakivaliokunnan kysymys häviäjän saattamisesta maksuvelvolliseksi riita-asiaassa

Lakivaliokunnassa tuotiin 6.10.2015 esiin kysymys siitä, voisiko sääntelyä muuttaa niin, että riita-asiaassa tuomioistuinmaksun maksaisi häviäjä.

Voimassa olevan lain ja käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan maksuvelvollinen on asian vireillepanija. Riita-asioissa vireillepanija tyypillisesti vaatii vastapuolelta oikeudenkäyntikulujaan, jotka sisältävät myös oikeudenkäyntimaksun. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n perussäännöksen mukaan asianosainen, joka häviää asian, on velvollinen korvaamaan kaikki vastapuolensa tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Tarvittaessa maksu voidaan saattaa perittäväksi ulosottoon. Jos häviäjä on varaton, oikeudenkäyntimaksu ja muut oikeudenkäyntikulut voivat jäädä asiansa voittaneen vireillepanijan maksettaviksi.

Oikeudenkäyntimaksun suoritusvelvollisuuden siirtäminen jutun häviäjälle sisältäisi kuitenkin ongelmia. Ensinnäkin riita-asiaassa on yleensä kyse kahden yksityisen tahon välisestä asiasta, jossa valtio ei ole osapuolena. Oikeudenkäyntikuluriskin tulee siten olla asian vireillepanijalla, ei valtiolla. Vireillepanija harkitsee muun muassa odotettavissa olevat oikeudenkäyntikulut huomioon ottaen, viekö asian tuomioistuimeen. Valtion kustannuksia ei tule lisätä säilyttämällä tällaisissa tapauksissa riski oikeudenkäyntimaksun maksamatta jättämisestä valtiolle.

Häviäjän maksuvelvollisuus olisi myös poikkeus lähtökohdasta, jonka mukaan vireillepanija vastaa käsittelymaksuista. Ongelmia voisi tulla säännöstä sovellettaessa: kumpi osapuoli maksaisi maksun osavoitto- tai tasapelitilanteessa, ja miten maksuvelvollisuus jakautuisi, kun häviäjiä on useita. Menettely aiheuttaisi asian merkitykseen nähden liikaa hallinnollista työtä. Se olisi ongelmallinen myös siinä tapauksessa, jos tuomioistuin siirryttäisiin oikeudenkäyntimaksun perimiseen etukäteen.

Professori Veli-Pekka Viljasen lausunto 13.10.2015

Professori Veli-Pekka Viljanen pitää kyseenalaisena sitä, onko oikeudenkäyntimaksun ulottaminen syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista maksettavaa korvausta koskevissa asioissa riittävän perusteltua.

Syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista maksettavaa korvausta koskevat asiat ovat oikeusministeriön näkemyksen mukaan rinnastettavissa vahingonkorvausta koskeviin riita-asioihin. Syyttömästi vangittu tai tuomittu hakee korvausta valtiolta, käytännössä Valtiokonttorilta, ja jos hän on tyytymätön maksetun korvauksen määrään, hän voi viedä asian kärjäoikeuteen. Asiaryhmässä ei ole kyse esimerkiksi henkilön perustoimeentulosta, vaan vahingonkorvausasiasta. Muun muassa tästä syystä asiaa valmisteltaessa katsottiin, ettei asiaryhmässä ole perusteita maksuttomaan käsittelyyn. Asioita on kärjäoikeuksissa vuosittain noin 20.

Kärjäoikeuden käsittelemät lähestymiskieltoasiat

Professori Veli-Pekka Viljasen lausunto 13.10.2015

Professori Veli-Pekka Viljanen nimeää esityksen yhdeksi ongelmaksi lähestymiskieltoasioihin ehdotetun maksun. Asiat tulisi Viljasen mukaan voida saattaa tuomioistuimen käsiteltäviksi ilman oikeudenkäyntimaksun aiheuttamaa ylimääräistä kuluriskiä.

Lähestymiskieltoasioihin on esityksen valmisteluvaiheessa nähty tarpeelliseksi säätää maksu jo siitä syystä, että uudistuksen tarkoituksena on tehdä tuomioistuimessa asioinnista pääsääntöisesti maksullista. Kuten esityksessä todetaan, lähestymiskieltohakemuksia tehdään usein varsin vähäisellä harkinnalla, ja niitä perutaan paljon. Koska hakemukset tehdään usein ilman oikeudenkäyntiavustajaa, ne saattavat olla puutteellisia ja työllistää tuomioistuinta tarpeettomankin paljon. Asiaryhmän maksulliseksi saattaminen voisi saada asianosaisen harkitsemaan lähestymiskiellon hakemista aiempaa paremmin.

Tarkoituksena ei kuitenkaan ole nostaa kynnystä lähestymiskiellon hakemiseen tapauksissa, joissa hakijan henki ja terveys ovat uhattuina. Asiaryhmään säädettävä maksu ei siksi saa olla niin suuri, että se estää perustellun lähestymiskieltohakemuksen vireille saattamisen tuomioistuimessa. Esitykseen sisältyy alempi maksukategoria, 250 euroa, asiatyypeissä, joissa vireillepanijana on usein yksityishenkilö ilman oikeusavustajaa. Lähestymiskieltoasiat kuuluisivat esityksen mukaan tähän maksuluokkaan. Asian valmisteluvaiheessa on harkittu, ettei 250 euron maksu ole suuruudeltaan kohtuuton lähestymiskieltoasioissa eikä estä perusteltua lähestymiskiellon hakemista, etenkin kun huomioon otetaan vähävaraisten mahdollisuus vapautua maksuvelvollisuudesta. Lisäksi maksun määrääjä voi vapauttaa maksuvelvollisuudesta yksittäistapauksellisen kohtuuharkinnan perusteella.

Mahdollisen alemman maksukategorian luominen lähestymiskieltoasioihin nostaisi esiin kysymyksen siitä, mitä muita vastaavantyyppisiä asiaryhmiä tuomioistuimissa on ja minkä asiatyypin maksua pitäisi myös alentaa nyt esitetystä. 250 euroa on edellä mainituin tavoin katsottu lain valmisteluvaiheessa kohtuulliseksi tuomioistuimen käsittelymaksuksi. Lähestymiskieltoa koskevien maksusäännösten tietynlaisena lievennyksenä esitykseen sisältyy yleisissä tuomioistuimissa poikkeuksellinen säännös, jonka mukaan hakemuksen tultua hyväksyttyä maksuvelvollisuutta ei ole lainkaan. Hylättyjä hakemuksia on käräjäoikeuksissa vain vähän: vuonna 2013 hakemuksista 13 prosenttia hylättiin. Valtaosa maksullisista lähestymiskieltoasioista olisi siten sillensä jääviä eli esimerkiksi peruutettavia hakemuksia.

Rikosuhripäivystyksen lausunto 13.10.2015

Rikosuhripäivystys pitää lähestymiskieltoasioihin ehdotettua 250 euron summaa suurena ja maksun määräämistä asiaryhmässä kyseenalaisena.

Oikeusministeriö viittaa edellä professori Viljasen lausunnon johdosta esitettyyn ja toteaa lisäksi seuraavaa. Esityksen valmisteluvaiheessa on arvioitu, että henkilöille, joilla ei ole oikeutta taloudellisen tilanteensa perusteella oikeusapuun, 250 euron kertaluonteinen maksu ei ole niin kohtuuton, että se estäisi hakemasta perustellusti suojaa hengelle ja terveydelle. Kuten aiempaan on todettu, lähestymiskieltohakemuksista keskimäärin vain runsaat 10 prosenttia hylätään. Selvästi suurin ryhmä, jossa maksu tulisi määrättäväksi, olisi nykyisten

tilastojen valossa muuhun päätökseen kuin hakemuksen hyväksymiseen tai hylkäämiseen päättyvät käsittelyt, esimerkiksi tapaukset, joissa hakemus perutaan.

Käytettävissä on lisäksi lakiehdotukseen sisältyvä kohtuullisuussäännös, jonka nojalla tuomioistuin voi yksittäistapauksessa jättää maksun perimättä kohtuuharkinnan perusteella.

Amnesty Internationalin lausunto 14.10.2015

Amnesty Internationalin Suomen osaston mukaan lähestymiskieltoasioiden tulisi säilyä maksuttomina. Järjestö toteaa, että maksullisuus vaarantaisi lähestymiskieltoa tarvitsevien henkilöiden oikeuden saada menettelyllä hengen, terveyden, rauhan ja vapauden suojaa. Järjestö on huolissaan erityisesti tapauksista, joissa väkivaltaa kokeneet naiset peruvat hakemuksiaan. Esitys saattaa järjestön mukaan olla lähestymiskieltoasioita koskevin osin Istanbulin sopimuksen vastainen.

Oikeusministeriö viittaa asiasta aiempaan tässä vastineessa todettuun. Esityksellä ei ole tarkoitus nostaa kynnystä hakea lähestymiskieltoa niissä tapauksissa, joissa suojan tarve on perusteltu. 250 euron käsittelymaksun ei esityksen valmisteluvaiheessa ole katsottu olevan niin korkea, että se estäisi perustellun hakemuksen saattamisen tuomioistuimeen.

Kuten Amnesty International toteaa, hakemuksia perutaan myös tapauksissa, joissa lähestymiskiellon määräämiselle olisi selkeät perusteet. Muun muassa tällaisessa tapauksessa tuomioistuin voisi määrätä esitetyn lain 7 §:n 2 momentin nojalla, että maksu jätetään perimättä. Perimättä jättäminen edellyttää toki, että asian luonne ja syy esimerkiksi toistuviin hakemuksen peruuttamisiin ilmenee asiaa käsittelevälle tuomarille. Käräjäoikeuksista saadun tiedon mukaan se, että sama henkilö tekisi ja peruisi toistuvasti useita lähestymiskieltohakemuksia, on kuitenkin harvinaista. Jos näin tapahtuu, asiaan ja sen mahdollisiin taustoihin osataan pääsääntöisesti kiinnittää käräjäoikeudessa huomiota, ja kohtuullisuuspykälä voisi tulla sovellettavaksi.

Amnesty International toteaa, ettei väitettä kiusantekomielessä tehdyistä lähestymiskieltohakemuksista perustella esityksessä mitenkään. Oikeusministeriö toteaa, että asia on tullut käytännössä esille paitsi työryhmävaiheessa - työryhmässä oli mukana käräjäoikeuksien edustaja - etenkin asiasta saadussa lausuntopalautteessa. Lausuntoa HE-luonnoksesta pyydettiin kaikilta käräjäoikeuksilta ja saatiin lähes kaikilta. Valtaosa käräjäoikeuksista piti lähestymiskieltohakemusten maksullisuutta perusteltuna. Lausunnoista välittyi yhdenmukainen kuva siitä, että käräjäoikeuksiin tehdään paljon lähestymiskieltohakemuksia paitsi kiusantekomielessä myös ns. pikaistuksissa tai tunnekuohussa, minkä ei voi lukea tarkoittavan Amnestyn tarkoittamia tapauksia.

Amnesty toteaa edelleen, että vakaamman harkinnan toivominen lähestymiskieltohakemusten tekoon tarkoittaa palaamista rikoslain ns. vakaan tahdon pykälään. Oikeusministeriö toteaa, ettei esityksessä ole kyse tällaisesta prosessuaalisesta säännöksestä. Lähestymiskiellon voi saattaa vireille ja perua edelleen samalla menettelyllä kuin aiemminkin.

Amnesty kritisoi myös sitä, ettei esityksestä ole laadittu sukupuolivaikutusten arviointia. Oikeusministeriö

toteaa, että arviota ei tehty, koska maksu-uudistuksen kokonaisvaikutusten katsottiin kohtelevan naisia ja miehiä asioiden mahdollisina vireillepanijoina samalla tavalla.

Maksujen kannustamisella asioiden sopimiseen tuomioistuimen ulkopuolella ei esityksessä ole tarkoitettu pari- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevia asioita.

Oikeusministeriön tulkinnan mukaan esitetty lähestymiskieltoasioiden maksu ei ole Istanbulin sopimuksen vastainen. Lähestymiskiellon hakemisen oikeudenkäyntimaksuja koskee sopimuksen 53 artiklan 2 kohdan ensimmäinen luetelmakohta. Sen mukaan osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että (1 kohdassa tarkoitettut) lähestymiskiellot tai suojelumääräykset ovat käytettävissä välittömään suojeluun aiheuttamatta uhrille kohtuutonta taloudellista tai hallinnollista taakkaa ("without undue financial or administrative burdens placed on the victim").

Selitysmuistion kyseisestä kohdasta (Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, kohta 270) käy ilmi, että uhreilta voidaan periä maksuja, kunhan ne eivät estä lähestymiskiellon hakemista.

Arvioitavaksi tulee siten, aiheuttaako ehdotettu 250 euron maksu uhrille kohtuuttoman taloudellisen taakan. Esityksen valmisteluvaiheessa on katsottu, että näin ei ole, kun lisäksi otetaan huomioon säännökset maksusta vapautumisesta hakemuksen menestyessä, oikeusapua saavien vapautus maksuvelvollisuudesta ja mahdollisuus vapauttaa hakija maksusta kohtuuttomissa yksittäistapauksissa.

Hovioikeuden käsittelemät muutoksenhakuasiat

Helsingin hovioikeuden lausunto 5.10.2015

Helsingin hovioikeus toteaa, ettei sääntely ole yksiselitteinen sen suhteen, peritäänkö oikeudenkäyntimaksu myös käräjäoikeuden antamista pääasiaan liittyvistä erillISRatkaisuista tehtävistä valituksista. Esimerkiksi täytäntöönpanon kieltämistä koskeva asia voi tulla erillisenä vireille myös hovioikeudessa, kun täytäntöönpanon kieltämistä pyydetään ennen valituksen toimittamista hovioikeuteen.

Kuten hovioikeus lausunnossaan arvioi, maksun määrääminen edellä mainitussa tapauksessa ei ole ollut säännösehdotuksen tarkoituksena. Lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin mukaan maksu sisältäisi korvauksen pääasiaan liittyvän täytäntöönpanon kieltä tai keskeyttämistä koskevan asian käsittelystä. Kun hovioikeuteen tulee täytäntöönpanon kieltämistä koskeva asia, se liittyy säännönmukaisesti valitusasiaan, jonka 30 päivän valitus-aika (ja sen jälkeen 14 päivän vastavalitus-aika) on parhaillaan kulumassa. Siten se on säännösluonnoksessa mainitulla tavallaan pääasiaan liittyvä. Eriksen vireille tulevilla täytäntöönpanon kieltä tai keskeyttämistä koskevilla asioilla on hallituksen esityksessä tarkoitettu lähinnä viranomaispäätöksen täytäntöönpanon kieltä tai keskeyttämistä. Tällaisia vaatimuksia voi liittyä esimerkiksi markkinaoikeuden käsittelemiin IPR-asioihin. Yleensä kieltä tai keskeyttämistä haetaan pääasian yhteydessä. Kielto- tai keskeyttämisvaatimukset, joissa

pääasiaa ei vielä ole tuotu tuomioistuimeen lainkaan, olisivat esityksen mukaan maksullisia. Saattaa olla, että täytäntöönpanon kiellon tai keskeyttämisen hakija ei saata asiassa ”pääasiaa” vireille missään vaiheessa. Pelkkä täytäntöönpanon kiellon tai keskeytyksen edellytysten tutkiminen on kuitenkin aiheuttanut työtä tuomioistuimessa.

Hovioikeus toteaa lausunnossaan edelleen, että todisteluun liittyviin ratkaisuihin voi eräissä tilanteissa hakea erikseen muutosta. Hovioikeuden mukaan sääntely on tulkinnanvarainen sen suhteen, olisiko erillinen muutoksenhaku maksullista. Hovioikeus pitää pääasiasta erillisen todistelua koskevan muutoksenhaun maksullisuutta perusteltuna, ja ehdottaa, että lakiehdotukseen lisättäisiin maininta pääasiasta erillisen muutoksenhaun oikeudenkäyntimaksusta.

Hallituksen esityksessä on tarkoitettu, että erillinen muutoksenhaku kuvatuunlaisessa tilanteessa on maksullinen. Erillisessä muutoksenhaussa on oma valitusaikansa, joka kuluu pääasian ratkaisuvaiheesta riippumatta. Pääasiassa valitusaika saattaa alkaa pitkänkin ajan kuluttua erillisasian ratkaisusta ja valitusajasta, eikä pääasiasta välttämättä edes valiteta ylempään oikeusasteeseen. Erillisen muutoksenhaun maksullisuus perustuu maksullisuuden pääsääntöön ja siihen, että pääasiaa, johon erillinen muutoksenhaku liittyy, ei ole vireillä saamaan aikaan valitusasteessa. Asiasta voidaan lisätä säännös lakiin, jos se on selkeyden vuoksi tarpeen.

Hovioikeuden lausunnon mukaan yksityishenkilön velkajärjestelyä koskeva maksuvapautus on tulkittavissa niin, että muutoksenhakijan asema ei ole maksua määrittäessä ratkaiseva, jos asian on alun perin saattanut vireille velallinen. Oikeusministeriö toteaa, että tarkoituksena säännösehdotuksessa on ollut, että maksullisuus ratkeaa kulloisenkin asian vireillepanijan aseman mukaan. Jos muutoksenhakijana velkajärjestelyasiassa on velkoja, asia olisi maksullinen, vaikka alkuperäisen velkajärjestelyhakemuksen olisi tehnyt velallinen. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että velkajärjestelyasioissa maksut koskisivat muita vireillepanijoita kuin velallista, esimerkiksi velkojaa.

Hovioikeus kritisoi kaikkien pakkokeinolain mukaisten asioiden, myös vakuustakavarikkoa koskevan muutoksenhaun, saattamista maksuttomiksi. Oikeusministeriö toteaa, että uudistuksessa on haluttu säätää maksutta käsiteltäviksi tärkeimmät yksilön itsemääräämisoikeuteen puuttuvat asiat. Pakkokeinolaissa on säädetty useita tällaisista asioista. Varallisuus oikeudellisten pakkokeinojen ei esityksen valmisteluvaiheessa katsottu kuluun tärkeimpiin yksilön itsemääräämisoikeuteen puuttuviin asioihin, mutta pakkokeinolaissa säädettyjen eri pakkokeinojen maksullisuudesta ei katsottu tarpeelliseksi säätää eri tavalla.

Hovioikeus toteaa, että erilaisista tuomioistuinprosessiin liittyvistä tai muita tilanteita koskevista pakkokeinoista säädetään myös muissa laeissa kuin pakkokeinolaissa, esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa ja konkurssilain 4 luvussa.

Oikeusministeriö ehdottaa, että edellä mainitusta syystä pakkokeinoasioita koskevaa lakiehdotuksen säännöstä täydennetään seuraavasti:

Tämän lain mukaista maksua ei peritä:

10) pakkokeinolain (806/2011) mukaisissa asioissa, oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 69 §:n mukaisissa asioissa eikä konkurssilain (120/2004) 4 luvun 11 §:n mukaisissa asioissa;

Muiden vastaavien muissa laeissa säädettyjen pakkokeinoasioiden maksullisuus voitaisiin ratkaista maksun yksittäistapauksellisen kohtuuttomuuden perusteella.

Hovioikeus toteaa, ettei voimassa olevassa laissa eikä käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa ole erikseen säädetty vastavalituksen maksullisuudesta. Oikeusministeriö toteaa, että tarkoituksena on, että vastavalituksesta määrätään maksu samalla tavalla kuin valituksesta, niin kuin voimassa olevan lain ja lakiehdotuksen mukaan vastakanteestakin peritään erillinen maksu. Oikeusministeriö ehdottaa lakiehdotuksen 6 §:n 2 momenttia täydennettäväksi siksi seuraavalla tavalla:

6 §

Asiassa, jossa vastaaja kirjallisen vastahaasteen nojalla ajaa vastakannetta sekä vastavalitusasiassa peritään maksu kummaltakin osapuolelta erikseen.

Suomen Asianajajaliiton lausunto 6.10.2015

Suomen Asianajajaliitto toteaa, ettei esityksestä käy ilmi, onko tarkoitus, että oikeudenkäyntiavustajalle maksettavaa palkkiota ja kulukorvausta koskevat asiat olisivat maksullisia aina, vain erillisinä asioina käsiteltävinä vai vain muutoksenhakutuomioistuimessa. Muutoksenhakutuomioistuimessa vireillepanija tulisi liiton näkemyksen mukaan vapauttaa maksusta, jos tuomioistuin muuttaa palkkiota tai kulukorvausta koskevaa päätöstä muutoksenhakijan hyväksi.

Oikeusministeriö toteaa, ettei asian valmisteluvaiheessa ole kiinnitetty huomiota Asianajajaliiton ensin mainitsemaan asiaan. Tarkoitus on kuitenkin ollut, että oikeudenkäyntiavustajan palkkiota ja kulukorvausta koskevat asiat ovat maksullisia vasta muutoksenhakuvaiheessa. Säännöstä voi olla tarpeen täsmentää tältä osin.

Menestyneen muutoksenhaun maksullisuutta oikeudenkäyntiavustajalle maksettavaa palkkiota ja kulukorvausta koskevissa asioissa ei katsottu hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa ongelmalliseksi. Esitystä valmistelleessa työryhmässä oli edustus myös Asianajajaliitosta. Esitykseen sisältyy asetuksenantovaltuus, jolla oikeusministeriö voi antaa asetuksen hovioikeuden hakemusmaksusta. Oikeudenkäyntiavustajan palkkiota ja ku-

lukorvausta koskevat asiat on kirjattu hovioikeuksissa vakiintuneesti hakemusasioiksi.

Hallintotuomioistuinten käsittelemät asiat

Professori Veli-Pekka Viljasen lausunto 13.10.2015

Professori Viljanen toteaa lausunnossaan, että ehdotetun suuruinen oikeudenkäyntimaksu saattaa joiltakin osin tosiasiaa johtaa muutoksenhausta luopumiseen, jos kyse ei ole huomattavasta taloudellisesta intressistä. Tällaisena asiaryhmänä voidaan pitää esimerkiksi verotusta koskevia asioita.

Oikeusministeriö toteaa, että valtaosassa veroasioita on käytössä ensimmäisenä muutoksenhakuasteena oikaisumenettely. Ehdotetun uudistuksen tarkoituksena on maksuilla karsia esimerkiksi sellaisia valituksia, jotka tehdään varmuuden vuoksi, ilman että valittaja itsekään olisi arvioinut valituksen menestymismahdollisuuksia hyviksi. Varmuuden vuoksi valittamista esiintyy etenkin asioissa, joiden tuomioistuin käsittely on maksuton. Käsittelyajat verotusta koskevissa asioissa hallinto-oikeuksissa ovat nyt pitkiä, keskimäärin noin vuoden. Ehdotetun uudistuksen tarkoituksena on vähentää valituksia, joissa intressi on valittajalle vähäinen ja joilla ei ehkä alkujaankaan ole menestymisen mahdollisuuksia. Mitä tulee ehdotetun maksun tasoon, se on oikeusministeriön näkemyksen mukaan kohtuullinen, eikä vaaranna viranomaispäätöksen kohteena olevan oikeusturvaa.

Veronmaksajain keskusliiton lausunto 5.10.2015

Veronmaksajain Keskusliitto vastustaa oikeudenkäyntimaksujen ottamista käyttöön veroasioissa hallinto-oikeuksissa siitä syystä, ettei hallintotuomioistuimiin juuri tehdä taloudellisesti merkityksettömiä tai muilla perusteilla turhiksi koettuja valituksia verotusasioissa. Lisäksi liitto vastustaa maksua sen vuoksi, että veronmaksajien oikeudenvalvontayksikkö voi vaatia oikaisua verohallinnon tekemään verotuspäätökseen. Jos oikaisulautakunta hyväksyy vaatimuksen, verovelvollinen joutuu valittamaan oikaisulautakunnan päätöksestä, käytännössä siten puolustamaan viranomaisen ensiasteena tekemää päätöstä.

Liiton mukaan ehdotettu 250 euron maksu on myös määrältään liian korkea esimerkiksi siihen nähden, että hallinto-oikeuksien ratkaisukäytännöllä on merkittävä vaikutus verotuskäytäntöön. Liiton mukaan on myös kohtuutonta, että korkeimmassa hallinto-oikeudessa täysimääräinen maksu perittäisiin esityksen mukaan myös niissä asioissa, jotka eivät saa valituslupaa.

Oikeusministeriö toteaa, että esitetystä maksu-uudistuksessa on tarkoituksena tehdä maksullisuudesta pääsääntö myös hallinto-oikeusasioissa. Maksuttomiksi ehdotetaan säädettävän vain keskeisimmät sosiaaliasiat sekä henkilön itsemääräämisoikeuteen liittyvät asiat. Verotuksessa ei ole kyse näistä asioista. Kuten Veronmaksajain Keskusliittokin lausunnossaan toteaa, verovalitusten määrä hallinto-oikeuksissa on vähentynyt toimivan oikaisumenettelyn vuoksi, eikä taloudellisesti merkityksettömiä asioita enää juurikaan tuoda tuomioistuimeen. Esitettyä 250 euron maksua ei siten ole pidettävä kohtuuttoman suurena oikeudenkäyntimaksuna, etenkin, kun maksuvelvollisuus poistuu, jos valitus menestyy. Maksu ohjaa harkitsemaan valituksen merki-

tystä ja menestymismahdollisuutta.

Täyden maksun perimistä korkeimmassa hallinto-oikeudessa myös niissä tapauksissa, joissa KHO ei myönnä valituslupaa, perustelee uudistuksessa tavoitteena oleva pyrkimys hinnoitella tuomioistuinpalvelujen käyttäminen aiempaa lähemmäs omakustannusarvon mukaista tasoa. KHO:n käsittelemissä valitusasioissa täysi 500 euron maksu jää edelleen alle omakustannusarvon mukaisen hinnoittelun myös niissä asioissa, joissa valituslupaa ei myönnetä. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, valitusluvan saaneella asialla on usein myös ennakkotapausarvoa, eikä valittajan tulisi joutua maksamaan tällaisen asian käsittelystä enempää kuin ehkä alkujaankin menestymismahdollisuuksia vailla olleesta valituksesta, joka ei ole saanut valituslupaa. Maksulla tavoitellaan siten tässäkin tapauksessa ohjausvaikutusta.

Suomen Yrittäjien lausunto

Suomen Yrittäjät pitää verotusta koskevien valitusasioiden muuttamista maksulliseksi huolestuttavana huomiota ottaen sen, että parhaillaan on valmisteilla verotuksen valitusaikojen koskeva lainmuutos. Muutosehdotuksen mukaan valitusaika olisi 60 päivää oikaisulautakunnan päätöksestä. Suomen Yrittäjät arvioi, että varmuuden vuoksi tehtävät ja keskeneräisesti valmistellut verovalitukset lisääntyvät, jos valitusajan lyhennyksien toteutuu; kun tällainen varmuuden vuoksi tehty tai keskeneräisesti valmisteltu valitus vedettäisiin tuomioistuimesta pois, maksaja joutuisi kuitenkin maksamaan tuomioistuinmaksun. Yrittäjät viittaa esitettyyn muutokseen, jonka mukaan myös sillensä jäävistä asioista tulisi maksaa täysi maksu.

Oikeusministeriö toteaa, että tuomioistuinmaksu-uudistuksen tarkoituksena vähentää tuomioistuimissa esimerkiksi varmuuden vuoksi, vailla riittäviä asiaperusteita tehtyjä valituksia. Todennäköisenä voitaneen pitää, että verotusta koskevassa valitusasiassa perusteet oikaisuvaatimukselle ja mahdolliselle valitukselle on harkittu ja oikaisuvaatimuksen tai valituksen menestymismahdollisuudet punnittu jo siinä vaiheessa, kun asiassa on tehty oikaisuvaatimus ja/tai kun oikaisuvaatimusasian käsittely on kesken. Valitusajan lyheneminen ja sillensä jäävien asioiden maksulliseksi muuttaminen eivät ministeriön näkemyksen mukaan ole Suomen Yrittäjien lausunnossaan esittämällä tavalla keskenään ristiriidassa olevia uudistuksia.

Suomen Yrittäjät toteaa edelleen, että esimerkiksi hallinto- ja sosiaalivakuutusasioissa asianosainen voi hoitaa valitusasiansa ilman asiamiestä. Maallikon ei voida olettaa tuntevan juridisia käsitteitä, minkä vuoksi esimerkiksi sillensäjäämistilanteissa määrättävä oikeudenkäyntimaksu voisi muodostua kohtuuttomaksi.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun uudistuksen yhtenä tarkoituksena on lisätä asianosaisten harkintaa ennen valitusasian vireillepanoa. Asian sillensä jääminen johtuu yleensä siitä, että valitus tai kanne peruutetaan. Asia on tässä vaiheessa saattanut aiheuttaa jo paljonkin työtä tuomioistuimessa. Esitys maksun määrittämisestä näissäkin tilanteissa perustuu siten kustannusvastaavuusajatteluun. Jos maksun määrittäminen olisi kuitenkin yksittäistapauksessa ilmeisen kohtuutonta, maksun määräävä virkamies voisi päättää, ettei sitä peritä.

EK:n lausunto 6.10.2015

EK pitää hallinto-oikeuskäsittelyyn esitettyä 250 euron maksua veroasioissa perusteettomana. Oikeusministeriö viittaa veroasioiden maksullisuudesta aiempaan todettuun. Lisäksi oikeusministeriö toteaa, että uudistuksen yksi lähtökohta oli, ettei pelkästään se, että viranomainen on asiassa vireillepanijan vastapuolena, ole peruste säätää asiaryhmää maksuttomaksi.

Korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 6.10.2015

Korkein hallinto-oikeus kiinnittää lausunnossaan huomiota muun muassa ulkomaalaisasioiden maksulliseksi säätämiseen. Maksullisiksi esitettäviä asioita ovat esimerkiksi perheen yhdistämisen perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevat asiat. Oikeusministeriö toteaa, että perheen yhdistämistä koskevista asioista vireillepanijalle myönnetään usein julkista oikeusapua, jos oikeusavun myöntämisen muut edellytykset täyttyvät. Siinä tapauksessa asia käsitellään tuomioistuimessa maksutta. Myös maasta poistamista koskevista asioista valittajalla on käytännössä aina oikeusapupäätös.

KHO pitää jossakin määrin ongelmallisena sen määrittelyä, millainen muutos tarkoittaa päätöksen muuttamista muutoksenhakijan eduksi ja johtaa siten maksuvelvollisuudesta vapauttamiseen.

Oikeusministeriö toteaa, että lakiluonnoksen 9 §:ssä olevaa säännöstä vastaava säännös on myös nyt voimassa olevassa laissa tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista, vaikkakaan säännös ei toistaiseksi koske kaikkia KHO:n asiaryhmiä. Säännöksen tulkintaa ja soveltamista ei ole tarkoitus muuttaa esitettävällä lailla. Esityksen perusteluissa todetaan, että säännösmuutoksilla tehtäisiin entistä selkeämmäksi pääsäännöksi se, että valittajan ei tarvitse maksaa oikeudenkäyntimaksua, kun hänen viranomaispäätöksestä tekemänsä valitus menestyy. Kyse on siten lähtökohtaisesti valittajan itse tekemän valituksen menestymisestä, ei toisen asianosaisen samassa asiassa tekemän valituksen menestymisestä. Esityksen perusteluissa todetaan lisäksi, että pelkästään sen, että tuomioistuin pidentää päätökseen liittyvää määräaikaa oikeuskäsittelyyn kuluneen ajan vuoksi, ei tulisi vapauttaa vireillepanijaa maksusta.

KHO ei pidä hyväksyttävänä lakiehdotuksen 11 §:ssä olevaa sääntelyä muutoksenhausta. Säännösehdotuksessa viitataan hallintolakiin, jonka mukaan maksun määräämistä koskeva oikaisuvaatimus tehdään sille viranomaiselle, joka on tehnyt päätöksen. Voimassa olevan tuomioistuinmaksulain mukaan oikaisua voi vaatia myös maksun määränneeltä virkamieheltä. KHO:n mukaan KHO:ssa oikaisua tulisi jatkossakin hakea asian esittelijältä, jottei KHO:n oikaisuvaatimuksesta viranomaisena tekemään päätökseen haettaisi muutosta hallinto-oikeudelta.

Oikeusministeriössä on asian valmisteluvaiheessa katsottu, ettei säännösehdotus muuta nykyisiä käytännön menettelytapoja tuomioistuimissa, vaikka mahdollisuus tehdä oikaisuvaatimus maksun määränneelle virkamiehelle poistettaisiin lakitekstistä. Käytännössä maksun voisi edelleen määrätä ja päätöksen oikaisuvaatimukseen antaa virkamies, ja oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä valitettaisiin hallinto-oikeuteen kuten muistakin hallintolainkäytön piiriin kuuluvista asioista. Oikaisumenettelyvaiheessa on kyse hallintotoiminnasta. Jo voimassa olevan lain sanamuoto antaa mahdollisuuden osoittaa oikaisuvaatimus nimenomaan tuo-

mioistuimelle eikä yksittäiselle esittelijälle.

Puolustusministeriön lausunto 8.10.2015

Puolustusministeriö esittää maksuttomiin asiaryhmiin lisättäväksi varusmiespalvelusta suorittavan tekemää kurinpitovalitusta ja kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista koskevia asioita.

Hallituksen esityksen valmistelussa on ollut tavoitteena kohdella siviili- ja asepalvelusta suorittavia henkilöitä tuomioistuinmaksujen suhteen samalla tavalla. Siviilipalveluslain mukaiset asiat on ehdotettu käsiteltäväksi maksutta, koska asevelvollisuuslain mukaisissa asioissakin saa valittaa maksutta. Valitusoikeutta tuomioistuimeen ei tosin näissä asioissa ole.

Puolustusministeriö ei antanut hallituksen esitysluonnoksesta pyydettyä lausuntoa, minkä vuoksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 7 luvussa tarkoitettuja kurinpitovalituksia ei ole otettu esityksessä huomioon. Siviilipalvelusta suorittavien kurinpitorangeistuksista ja niistä valittamisesta säädetään siviilipalveluslaissa, minkä vuoksi asiat olisivat tuomioistuimessa maksuttomia muiden kyseisessä laissa säädettyjen asioiden tavoin.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun uudistuksen lähtökohtana on saattaa valitusasiat pääsääntöisesti maksullisiksi. Sen vuoksi maksullisiksi on esitetty myös asiaryhmiä, joissa iso osa valituksen tekijöistä olisi todennäköisesti vähävaraisia ja siten oikeutettuja asian maksuttomaan käsittelyyn. Tällä perusteella myös kurinpitoasioista valittamista on esitetty maksuttomaksi.

Siviilipalvelusta ja asepalvelusta suorittavia tulee oikeusministeriön näkemyksen mukaan kuitenkin kohdella tuomioistuinmaksujen suhteen yhdenmukaisella tavalla, niin kuin esityksen valmisteluvaiheessakin on ollut tarkoituksena. Asia voidaan ratkaista joko säätämällä kurinpitorangeistuksista valittaminen molemmille ryhmille maksulliseksi tai molemmille ryhmille maksuttomaksi. Ensin mainittu vaihtoehto tarkoittaisi, että maksuttomia asiaryhmiä koskevaa lakiehdotuksen 5 §:ää täydennettäisiin seuraavasti:

5 § Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaista maksua ei peritä:

11) siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisissa asioissa, lukuun ottamatta kurinpitoasioita;

Toinen vaihtoehto toteutuisi puolustusministeriön esittämällä säännöslisäyksellä.

Oikeusministeriö pitää parempana ratkaisuna myös varusmiesten tekemien kurinpitovalitusten muuttamista maksuttomiksi, mutta toteaa, että kurinpitoasioiden tulisi olla maksuttomia vain varusmiehille. Vastaavaa perustetta laajentaa maksuttomuutta kurinpitoesimiehiin ei ole. Esityksen valmisteluvaiheessa katsottiin,

että viranomaisten tulee lähtökohtaisesti olla tuomioistuimissa maksuvelvollisia. Säännös kuuluisi siten seuraavasti:

) sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) mukaisissa asioissa, jotka koskevat varusmiespalvelusta suorittavan tekemää kurinpitovalitusta;

Säännös sopisi sisältönsä puolesta joko siviilipalveluslain mukaisia asioita koskevan kohdan jälkeen tai sitä edeltäväksi kohdaksi.

Markkinaoikeuden käsittelemät asiat

Markkinaoikeuden lausunto 7.10.2015

Markkinaoikeus toteaa, että julkista hankintaa koskevissa asioissa oikeudenkäyntimaksun määrä vahvistuisi säännösesityksen mukaan vasta markkinaoikeudessa. Valittajan oikeusturvan kannalta ajatellen valittajalla pitäisi kuitenkin olla tieto valituksesta aiheutuvista kustannuksista harkitessaan valituksen tekemistä. Markkinaoikeuden mukaan tulisi vielä pohtia, onko perusteltua luoda vain yhteen tuomioistuimeen ja vain yhteen juttutyyppiin arvoon perustuva käsittelymaksu.

Markkinaoikeus esittää pohdittavaksi, että julkista hankintaa koskevan valituksen peruuttaminen oikaisuvaatimuksen menestyessä vapauttaisi oikeudenkäyntimaksun maksuvelvollisuudesta. Joka tapauksessa esityksen 4 §:n 3 momenttiin tulisi lisätä valituksen peruuttaminen, niin että julkista hankintaa koskevan valituksen peruuttaminen (sillensä jäänti) laskisi oikeudenkäyntimaksun 2 000 eurosta 500 euroon.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen valmisteluvaiheessa harkittiin hyväksi esittää hankinnan arvon pohjalta määräytyvää oikeudenkäyntimaksua juuri markkinaoikeuteen, koska tuomioistuin poikkeaa asiatyypeiltään ja asiakaskunnaltaan muista tuomioistuimista. Asian intressiin sidotun oikeudenkäyntimaksun mahdollinen käyttöönotto esimerkiksi markkinaoikeuden käsittelemissä asioissa tuotti esiin jo oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013–2025 (OM 16/2013). Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa porrastettua maksua harkittiin myös muihin markkinaoikeuden asiaryhmiin, mutta koska asian rahamääräinen arvo ei ole yhtä selvästi määriteltävissä muissa asiaryhmissä, porrastettua maksua päädyttiin esittämään vain julkista hankintaa koskeviin asioihin.

Porrastetun maksun perusteena oleva hankinnan arvo on jaettu maksun määräytymisessä luokkiin alle 1 miljoonaa euroa, 1-10 miljoonaa euroa ja yli 10 miljoonaa euroa. Valtaosassa tapauksia voitaneen olettaa, että valituksen vireillepanija osaa arvioida, mihin näistä kolmesta suuruusluokasta hankinta arvoltaan kuuluu. Jos

hankinnan arvo on tuomioistuimessa vaikeasti määriteltävissä, vireillepanijalta perittäisiin alemman mahdollisen maksuluokan mukainen maksu.

Oikeusministeriö pitää markkinaoikeuden esittämää pykälämuutosta (4 § 3 mom.) tarpeellisena. Säännöksen tarkoituksena on ollut alentaa oikeudenkäyntimaksu 500 euroon niissä julkista hankintaa koskevissa asioissa, joiden käsittely markkinaoikeudessa päättyy siksi, että valittajan oikaisuvaatimus menestyy. Tällaisen asian vapauttaminen oikeudenkäyntimaksusta kokonaan ei kuitenkaan ole perusteltua, paitsi markkinaoikeudelle asiasta jo aiheutuneen työmäärän vuoksi, myös siitä syystä, että vastaavissa tapauksissa maksu (nyk. 244 euroa) peritään jo nyt. Päinvastoin maksu-uudistuksen yhtenä tarkoituksena on laajentaa sillensä jääviä eli esimerkiksi peruutettavia asioita koskeva maksullisuus myös muihin tuomioistuihin.

EK:n lausunto 6.10.2015 ja sen täydennys 8.10.2015

EK pitää ongelmallisena markkinaoikeuteen esitettyjä tuomioistuinmaksuja erityisesti julkisia hankintoja koskevissa asioissa. Esitettyä 2 000 euron alhaisinta maksua on EK:n mukaan pidettävä tasoltaan korkeahkona etenkin pk-yritysten näkökulmasta. Jos oikeudenkäyntimaksu porrastetaan esityksessä esitetyn tavoin, hankinnan sidonnaisuus sen arvoon tulisi EK:n mukaan muotoilla siten, että kysymys olisi valittajalle relevantista hankinnan arvosta eikä koko hankintakokonaisuuden arvosta.

EK pitää ongelmallisena esitettyä oikeudenkäyntimaksua myös immateriaalisissa valitusasioissa. Ne tulisi EK:n näkemyksen mukaan rinnastaa maksun suuruudessa muihin hallinnollisiin asioihin. Myös elinkeinonharjoittajan vireille panemissa kuluttajansuojalain mukaisissa asioissa 2 000 euron maksu on EK:n mukaan liian korkea.

Oikeusministeriö toteaa, että markkinaoikeudessa asioiden käsittelyn keskimääräiset kustannukset ovat merkittävästi suuremmat kuin yleisissä tuomioistuimissa ja hallintotuomioistuimissa (lukuun ottamatta hovioikeudessa käsiteltäviä riita-asioita). Ministeriön näkemyksen mukaan tämä puoltaa myös oikeudenkäyntimaksun asettamista markkinaoikeudessa selvästi korkeammalle. Huomioon on lisäksi otettava markkinaoikeuden erityislaatu asioiden vireillepanijoiden suhteen: valtaosa tuomioistuimen asiakkaista on yrityksiä. Myös tästä syystä oikeudenkäyntimaksu voidaan oikeusministeriön näkemyksen mukaan asettaa lähemmäs asian käsittelyn todellisia kustannuksia kuin sellaisissa tuomioistuimissa, joissa vireillepanijana on tyypillisemmin yksityishenkilö. Esityksen valmisteluvaiheessa on katsottu, ettei 2 000 euron maksu ole pienelle tai keskisuurelle yritykselle kohtuuton eikä estä yrityksen oikeuteen pääsyä. Huomioon tulee lisäksi ottaa se, että markkinaoikeuden käsittelemissä asioissa muut oikeudenkäyntikulut saattavat nousta mittaviksi, eikä tuomioistuinmaksun osuus niistä siten olisi jatkossakaan merkittävä.

Suurimmassa osassa esimerkiksi julkisia hankintoja koskevia asioita hankintojen arvo on suuri, eikä 2 000 euron tuomioistuinmaksua ole pidettävä siitäkään syystä kohtuuttomana. Uusimpien käytettävissä olevien tilastojen mukaan 18 % asiaryhmän asioista koskee alle 100 000 euron hankintoja.

Jäljempänä tässä vastineessa viitataan Euroopan unionin tuomioistuimen tuomioon 6.10.2015 asiassa, joka koski muun muassa julkisia hankintoja koskevaa tuomioistuinmaksua. Maksu oli kyseisessä maassa (Italia) alimmillaan 2 000 euroa. Tuomioistuin ei pitänyt maksun absoluuttista määrää liian korkeana, vaikka se koski

myös pieniä yrityksiä. Tuomioistuin totesi, että maksu määrätään muodoltaan ja määrältään samanlaisena kaikille yksityisille, jotka tahtovat hakea muutosta hankintaviranomaisten tekemään päätökseen, eikä järjestelmä siten aiheuta syrjintää saman toimialan toimijoiden välillä.

Suurissa yhteishankinnoissa, joissa tarjoaja on antanut tarjouksen ainoastaan osasta hankintaa ja siten myös valittaa hankintapäätöksestä vain osittain, maksu määräytyisi hallituksen esityksen perustelujen mukaan valittajan hankinnan arvon mukaan. Yksityiskohtaisempaan hankinnan arvon määrittelyyn hallituksen esityksessä ei menty, sillä säännöksestä perusteluineen haluttiin mahdollisimman helposti sovellettava maksun porrastuksesta huolimatta. Markkinaoikeuden edustaja oli mukana esitysehdotuksen muotoilussa sekä työryhmävaiheessa että sen jälkeen virkamiesvalmistelussa.

Immateriaalioikeudellisten valitusasioiden ja kuluttaja-asioiden suhteen oikeusministeriö viittaa aiempaan todettuun asioiden keskimääräisistä käsittelykustannuksista markkinaoikeudessa ja vireillepanijoiden profiilita. Elinkeinonharjoittajan vireille panemia kuluttaja-asioita on markkinaoikeudessa hyvin vähän, sillä yleensä kyseiset asiat ratkaistaan neuvottelumenettelyssä eivätkä ne päädy tuomioistuimeen. Vuonna 2014 markkinaoikeus ratkaisi 4 kuluttajansuoja-asiaa. Useimmiten kuluttaja-asioissa vireillepanijana on kuluttaja-asiamies.

Markkinaoikeudesta saadun tiedon mukaan markkinaoikeus käsittelee hallinnollisia IPR-asioita noin 120 kappaletta vuodessa.

Suomen Yrittäjien lausunto ja sen täydennys

Suomen Yrittäjät toteaa lausunnossaan, että ehdotetut oikeudenkäyntimaksut ovat liian korkeita etenkin pk-yrityksille ja saattavat näin muodostaa tosiasiallisen esteen oikeussuojakeinojen käyttämiselle. Suomen Yrittäjät viittaa esimerkiksi ehdotettuihin maksuihin markkinaoikeuden käsittelemissä julkisia hankintoja koskevista asioista ja immateriaaliasioista. Suomen Yrittäjät kritisoi sitä, että markkinaoikeuden maksut ovat yhtä suuria kaikille yrityksille, asian laajuudesta ja sisällöstä riippumatta.

Oikeusministeriö viittaa edellä lausuttuun markkinaoikeuden maksujen tasosta, ja toteaa lisäksi seuraavaa. Esityksen valmisteluvaiheessa katsottiin, ettei maksua voi porrastaa esimerkiksi yrityksen liikevaihdon mukaan muun muassa siitä syystä, että maksun määrittämisen tulisi olla yksinkertainen hallinnollinen toimenpide. Markkinaoikeuteen esitetyn 2 000 euron maksun katsottiin olevan myös pienille ja keskisuurille yrityksille kohtuullinen siihen nähden, mikä arvo yritykselle on sillä, että markkinaoikeus käsittelee asian. Tämä koskee kaikkia asiaryhmiä. Asianosaisten muutkin oikeudenkäyntikulut voivat markkinaoikeuden käsittelemissä asioissa olla mittavat.

Suurimmassa osassa julkisia hankintoja koskevia asioita hankintojen arvo on suuri. Yli puolet markkinaoikeuden vuonna 2014 käsittelemistä tämän asiaryhmän asioista koski hankintoja, joiden arvo oli yli miljoona euroa. Alle 100 000 euron hankintoja koskevia asioita oli 18 prosenttia.

Suomen Yrittäjien mukaan markkinaoikeuteen ohjautuu myös pienempiä asioita, joiden rahallinen intressi ei välttämättä ole suuri, mutta joissa asian ratkaisulla saattaa olla erityisesti pienen yrityksen toimintaan näh-

den erittäin suuri merkitys. Oikeusministeriö toteaa, että maksu-uudistuksen yhtenä tarkoituksena on vähentää tuomioistuimissa asioita, joissa oikeusturvaintressi on vähäinen. Intressi voi Suomen Yrittäjien lausunnossa esitetyllä tavalla olla valittajalle suuri, vaikka asian rahallinen arvo ei sitä olisikaan. Uudistuksen tavoitteena onkin ohjata valittaja harkitsemaan aiempaa painokkaammin asian menestymismahdollisuuksia tuomioistuimessa ja sen tuomioistuimeen viennin arvoa verrattuna koituviin oikeudenkäyntikustannuksiin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön valossa esitetyt maksut eivät ole kohtuuttomia.

Suomen Yrittäjät toteaa edelleen, että kuluttajansuojalain eräitä markkinaoikeudessa käsiteltäviä valvonta- ja kieltoasioita koskevat intressit eivät välttämättä ole ehdotetun tuomioistuinmaksun arvoisia. Oikeusministeriö toteaa, että kyseisissä kuluttajansuoja-asioissa asiat pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan neuvotteluteitse yrittäjän ja kuluttajaviranomaisen välillä. Vain hyvin harvat asiat päätyvät tuomioistuimeen (4 kpl vuonna 2014). Tässäkin asiaryhmässä asian tuomioistuimessa käsittelyn arvon yrittäjälle on asian valmisteluvaiheessa katsottu vastaavan esitettyä tuomioistuinmaksua.

Suomen Yrittäjät toteaa, että valittaja voi joutua maksamaan oikeudenkäynnin kuluja, vaikka markkinaoikeus toteaisikin hankintamenettelyn olleen virheellinen tai puutteellisesti perusteltu. Oikeusministeriö viittaa oikeusministeriön mietintöön 6/2010 (Julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmän kehittäminen), jonka mukaan hakijan hakemuksen menestyessä hankintayksikkö veloitetaan lähes aina korvaamaan hakijan oikeudenkäyntikuluja. Markkinaoikeudesta 15.10.2015 saadun tiedon mukaan tämä on tilanne edelleen. Markkinaoikeus ratkaisee asian oikeudenkäymiskulujen korvaamisvelvollisuudesta jokaisessa tapauksessa erikseen hallintolainkäyttölain 74 §:n nojalla.

Suomen Yrittäjät viittaa täydentävässä lausunnossaan Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisuun 6.10.2015 asiassa C-61/14. Asiassa oli kyse muun muassa siitä, onko julkisia hankintoja koskevan asian vireilepanon yhteydessä perittävä tuomioistuinmaksu liian korkea. Asiasta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen sijaintivaltiossa Italiassa tuomioistuinmaksu on 2 000 euroa, 4 000 euroa tai 6 000 euroa hankintasopimuksen arvosta riippuen. Prosenttiosuutena hankinnan arvosta maksu on 0,4-2,0 prosenttia; menettelyä sovelletaan hankintaan, jonka arvo on alimmillaan käytännössä 193 000 euroa. EU-tuomioistuin totesi, että julkisten hankintojen alaa koskevan hallintolainkäyttömenettelyn aloittamisen yhteydessä maksettavat tuomioistuinmaksut, jotka eivät ylitä 2:ta prosenttia kyseessä olevan hankintasopimuksen arvosta, eivät ole omiaan tekemään unionin oikeusjärjestyksessä julkisten hankintojen alalla vahvistettujen oikeuksien käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotettu 2 000 euron tuomioistuinmaksu julkisissa hankinnoissa olisi enimmillään 6,7 prosenttia hankinnan arvosta, sillä kansallinen kynnyсарvo tavara- ja palveluhankinnoissa on Suomessa 30 000 euroa. Julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa asiaa koskevan työryhmämietinnön pohjalta. Työryhmämietintöön perustuva alustava ehdotus hankintalain soveltamisen uudeksi alarajaksi on 60 000 euron kansallinen kynnyсарvo tavara- ja palveluhankinnoissa. Jos ehdotus toteutuisi tällaisena, 2 000 euron oikeudenkäyntimaksu olisi enimmillään 3,3 prosenttia hankinnan arvosta. Asiaa koskeva hallituksen esitys annettaneen vuoden 2015 lopussa. Asiaa valmistelelee työ-

ja elinkeinoministeriö.

Oikeusministeriö katsoo, ettei EU-tuomioistuimen tuomiosta 6.10.2015 ole johdettavissa sellaista vastakohtaispäätelmää, että yli 2 prosenttia hankinnan arvosta oleva tuomioistuinmaksu olisi unionin oikeuden vastainen. Tuomioistuin on ottanut kantaa ainoastaan kyseiseen tapaukseen, jossa maksu oli korkeimmillaan 2 prosenttia. Asian harkinnassa tulee ottaa huomioon myös Suomen kansallisen kynnysarvon mahdollinen nostaminen 60 000 euroon. Huomionarvoista on lisäksi, ettei tuomioistuin katsonut 2 000 euron tuomioistuinmaksun olevan myöskään absoluuttisesti liian suuri esimerkiksi pienten yritysten maksukykyyn nähden.

Lakivaliokunnan kysymys IPR-asoiden oikeudenkäyntimaksusta valituksen menestyessä

Lakivaliokunta pyysi 7.10.2015 oikeusministeriötä ottamaan kantaa vastineessaan markkinaoikeuden käsittelemissä hallinnollisissa IPR-asioissa perittäviin maksuihin. Esityksen mukaan maksu perittäisiin asian vireillepanijalta myös silloin, kun valitus menestyy.

Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa oli esillä se, tulisiko vireillepanijan vapautua valituksensa menestyessä oikeudenkäyntimaksun suoritusvelvollisuudesta myös markkinaoikeuden käsittelemissä hallinnollisissa IPR- eli immateriaaliasioissa. Säännös olisi vastannut hallintotuomioistuimiin esitettyä säännöstä asian maksuttomuudesta valituksen menestyessä.

Mainitunlainen säännös katsottiin kuitenkin tarpeettomaksi ulottaa markkinaoikeuteen. Markkinaoikeus on luonteeltaan ja asiatyypeiltään erilainen tuomioistuin kuin hallintotuomioistuimet, joissa valittajana on usein yksityishenkilö. Tarkoituksena oli saattaa maksut lähemmäs asioiden käsittelyn keskimääräisiä kustannuksia, joten maksu perittäisiin myös silloin, kun valitus menestyy. Asiassa katsottiin, että sillä, että markkinaoikeus käsittelee asian, on vireillepanijalle oma arvonsa, samoin asiassa saatavalla ratkaisulla. Asian käsittelystä tulisi siten maksaa myös niissä tapauksissa, joissa viranomaista vastaan tehty valitus menestyy.

Markkinaoikeuden käsittelemissä hallinnollisissa IPR-asioissa sovelletaan oikeudenkäyntikulujen jakautumisessa hallintolainkäyttölain 74 §:ää, jonka mukaan asianosainen on velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Tätä voidaan soveltaa myös päätöksen tehneeseen hallintoviranomaiseen. Harkittaessa julkisen asianosaisen korvausvelvollisuutta on otettava erityisesti huomioon, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä.

Asiansa voittanut valituksen tekijä voi siten vaatia oikeudenkäyntikulujaan vastapuoleltaan, myös päätöksen tehneeltä viranomaiselta. Oikeudenkäyntimaksu on tyypillisesti osa näitä oikeudenkäyntikuluja.

Oikeusministeriössä toimineen hallintolainkäyttötoimikunnan selvityksissä (ks. OM 6/2010) on todettu, että erityistuomioistuimissa eli markkinaoikeudessa ja vakuutus oikeudessa oikeudenkäyntikulukysymykset näyttävät ratkeavan jutun lopputuloksen mukaisesti. Asian häviäjä velvoitetaan siis korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi. Oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvollisuus on tuki jokaisessa tapauksessa erikseen tuomioistuimen harkittavana. Markkinaoikeudesta esityksen valmisteluvaiheessa saa-

dun tiedon mukaan hallinnollisissa IPR-asioissa ei toistaiseksi ole ehtinyt syntyä vakiintunutta käytäntöä siitä, miten oikeudenkäyntikulut jakautuvat valituksen menestyessä. Tämä johtuu osittain siitä, että valittajat eivät pääsääntöisesti edes esitä vaatimusta viranomaisen velvoittamisesta korvaamaan oikeudenkäyntikulunsa.

Suomen Lakimiesliiton lausunto 6.10.2015

Lakimiesliitto toteaa, että markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden maksutaso voi olla varsin korkea pienille ja keskisuurille yrityksille ja täten heikentää yritysten oikeusturvaa. Oikeusministeriö viittaa aiempaan tässä vastineessa esitettyyn.

Työtuomioistuimen maksut

SAK:n lausunto 6.10.2015

SAK toteaa, että oikeudenkäyntikulujen suuruus estää usein jo nyt oikeusturvan hakemisen, joten maksuja ei pitäisi nostaa esitetyllä tavalla. Esimerkiksi työtuomioistuimeen esitetty maksun korotus ei SAK:n näkemyksen mukaan ole kohtuullinen. SAK toteaa edelleen, ettei esityksessä ole perusteltu sitä, miksi työtuomioistuimessa on samassa asiassa erilaiset maksut riippuen siitä, onko kantajana yksityishenkilö vai järjestö.

Oikeusministeriö toteaa, että tuomioistuinmaksusta olisivat vapautettuja nekin oikeusapua saavat, jotka maksavat oikeusavusta korkeankin omavastuuosuuden ja lisäksi oikeusapumaksun. Maksuttomuus ulottuu siten myös muihin kuin täysin varattomiin henkilöihin. Mitä maksuvelvollisiin vireillepanijoihin tulee, yleensä riita-asiaissa asianosaisilla on avustajanaan asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Riita-asian maksuun esitetty noin 300–400 euron korotus vastaa keskimäärin asianajajan alle kahden tunnin palkkiota, joten maksun nousu ei ole merkittävä verrattuna oikeudenkäyntikulujen kokonaisuuteen. Asiat, joita useammin ajetaan itse, esimerkiksi hallinto-oikeusasiat, lähestymiskieltoasiat ja huoltoriita-asiat, on esityksessä hinnoiteltu 250 euroon.

Työtuomioistuimeen esitettyä 2 000 euron maksua on oikeusministeriön näkemyksen mukaan pidettävä kohtuullisena, kun otetaan huomioon toisaalta asian käsittelyn aiheuttamat kustannukset erityistuomioistuimessa ja toisaalta työtuomioistuimen tyypillisten vireillepanijoiden (työnantaja- ja työntekijäjärjestöt, työmarkkinalaitokset) maksukyky. Esitetynsuuruuteen maksun ei ministeriön näkemyksen mukaan voida katsoa muodostuvan oikeuteen pääsyn esteeksi. Sen sijaan yksityishenkilön ollessa vireillepanijana 2 000 euron maksu voisi muodostua kohtuuttomaksi. Vaikka asian käsittelyn kustannukset saattavat olla samat samankaltaisissa yksityishenkilön tai muun tahon vireillepanemissa asioissa, oikeudenkäyntimaksun on vireillepanijan keskimääräisen maksukyvyn vuoksi perustelua olla erilainen.

Vakuutusoiden maksut

Suomen Yrittäjien lausunto

Suomen Yrittäjät toteaa, että vakuutusoikeuteen esitetty 500 euron oikeudenkäyntimaksu voi heikentää erityisesti hyvin pienituloisen yrittäjän oikeusturvaa estämällä tarpeellisen muutoksenhaun. Lisäksi vakuutusoikeudessa käsiteltävissä tapauksissa ei aina ole ennen asian käsittelyä selvää, onko työskentely tapahtunut työsuhteessa vai yrittäjänä.

Oikeusministeriö toteaa, että kuten Suomen Yrittäjät lausunnossaan toteaa, vakuutusoikeus toimii sosiaaliturva-asioissa ylimpänä valitusasteena. Vakuutusoikeuden oikeudenkäyntimaksu on siten rinnastettavissa korkeimpiin oikeuksiin esitettyyn 500 euron oikeudenkäyntimaksuun. Esityksen valmisteluvaiheessa on katsottu, että maksuttomiksi on tarpeen säätää tärkeimmät sosiaaliasiat. Nämä asiat on esitetty säädettäviksi maksuttomiksi pääsääntöisesti kuitenkin vain silloin, kun valittajana on sosiaalietuuden hakija. Oikeutta maksuttomaan tuomioistuinkäsittelyyn ei lähtökohtaisesti ole nähty tarpeelliseksi laajentaa yrittäjiin ja viranomaisiin. Vakuutusoikeuteen esitetyt maksusäännökset ovat yhdenmukaisia tämän linjauksen kanssa. Yksittäistapauksissa, joissa esitetty 500 euron maksu olisi kohtuuton esimerkiksi yrittäjän maksukykyyn nähden, tuomioistuin voisi esitetyn lain 7 §:n 2 momentin nojalla vapauttaa vireillepanijan maksuvelvollisuudesta. Sama säännös olisi vakuutusoikeuden harkinnan mukaan käytettävissä tilanteissa, joissa ei ole ennen käsittelyä selvää, onko työskentely tapahtunut työsuhteessa vai yrittäjänä.

Suomen Yrittäjät toteaa lausunnossaan, että yksittäistapauksiin sovellettava kohtuusharkinta koskisi vain asioita, jotka koskevat henkilön omaa etua tai oikeutta. Oikeusministeriö toteaa, että kyseisenlaista säännöstä ei sisälly hallituksen esitykseen. Säännösluonnoksen tätä kohtaa muutettiin tuomioistuinmaksuja koskevasta mietinnöstä saadun lausuntopalautteen perusteella.

Muuta

Summaaristen asioiden määrittelyn täsmentäminen

Esityksen tarkoituksena on säilyttää oikeudenkäyntimaksut nykyisellään oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisissa kirjallisessa summaarisessa menettelyssä ratkaistavissa riita-asioissa. Jotta tarkoitukseen päästäisiin, summaaristen asioiden määrittelyä lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentissa tulisi täsmentää. Ehdotukseen sisältyvä muotoilu kattaa vain yksipuolisella tuomiolla ratkaistavat summaariset asiat. Asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla silloin, kun vastaaja ei anna pyydettyä vastausta määräajassa, hän ei ole esittänyt vastauksessaan kanteen vastustamiselle perustetta tai hän vetoaa ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen.

Johdonmukaisuuden vuoksi sama maksu tulisi periä myös silloin, kun vastaaja myöntää OK 5 luvun 3 §:n mukaisen kanteen heti oikeaksi. Silloin asia ratkaistaan tuomiolla eikä yksipuolisella tuomiolla, mutta se ei aiheuta käräjäoikeudelle käytännössä sen enempää työtä kuin yksipuolisella tuomiolla esimerkiksi vastaajan passiivisuuden perusteella ratkaistu asiakaan. Saman maksun on hallituksen esityksessä tarkoitettu koskevan

myös summaarisia asioita, jotka jäävät sillensä varhaisessa vaiheessa, esimerkiksi kun vastaaja maksaa velkansa ja velkoja peruuttaa kanteen sen vuoksi.

Vastaajan asiaperusteella riitauttamassa asiassa maksu olisi 250 euroa, päättyy se sitten asiaratkaisuun, sillensä jääntiin tai esimerkiksi sovinnon vahvistamiseen.

Säännösehdotuksen kyseistä kohtaa ehdotetaan edellä mainituista syistä muutettavan seuraavalla tavalla:

2 §

Oikeudenkäyntimaksun suuruus

Riita-, rikos- ja muutoksenhakuasian, ylimääräistä muutoksenhakua koskevan asian ja muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua seuraavasti:

Tuomioistuin	euroa

käräjäoikeus	

– yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia, jota koskevat tiedot on toimitettu suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään	65
– muu yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia	86
– vastaajan riitauttama oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu asia	250

Eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely ja eurooppalainen maksamismääräysmenettely

Esitystä ehdotetaan täsmennettäväksi myös niin, että eurooppalaisessa vähäisiin vaatimuksiin sovellettavassa menettelyssä ja eurooppalaisessa maksamismääräysmenettelyssä perittäisiin sama maksu kuin summaarisissa eli oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa, niin kuin niistä on tähänkin saakka peritty. Asiaryhmät rinnastuvat käytännössä kirjallisessa summaarisessa menettelyssä ratkaistaviin asioihin, ja ne myös kirjataan käräjäoikeudessa S-asioiksi.

Eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn mukaisten asioiden käsittely vastaa käytännössä yksipuolisella tuomiolla ratkaistavia tai myönnettyjä summaarisia (OK 5:3:n mukaisia) asioita. Vuonna 2014 asiaryhmän asioista vain 2,5 prosenttia päättyi muuhun kuin yksipuoliseen tuomioon, myöntämiseen tai sillensä jääntiin.

Vähäisiä vaatimuksia koskevaa menettelyä sovelletaan rajat ylittävissä riita-asioissa vaatimuksiin, jotka koskevat saatavia, jotka ovat arvoltaan alle 2 000 euroa. Näitä asioita tuli asiat käsittelevään Helsingin käräjäoikeuteen 12 kappaletta vuonna 2014; niistä 11:ssä vastaaja ei antanut lainkaan vastausta. Tapauksessa, jossa vastaus saatiin, se katsottiin merkitykselliseksi. Asioiden käsittelytapa rinnastuu siten summaarisiin riita-

asioihin.

Huomioon otettavaksi tulee myös se, että eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 861/2007 ollaan parhaillaan uusimassa. Asetukseen on tarkoitus sisällyttää yleisluontoinen säännös, jossa todetaan, etteivät oikeudenkäyntimaksut kyseisessä menettelyssä saa olla kohtuuttomia. Muutosasetus hyväksyttäneen lopullisesti joulukuussa 2015.

Edellä mainitusta syystä oikeusministeriö ehdottaa ehdotetun lain 2 §:n 6 momenttia muutettavaksi seuraavasti:

Riita-asian käsittelystä eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1896/2006 ja eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 861/2007 säädetysissä menettelyssä peritään oikeudenkäyntimaksua 86 euroa.

Asetuksenantovaltuutuksen täsmentäminen

Lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentissa on oikeusministeriölle osoitettu tarkkarajainen asetuksenantovaltuus tietyistä käräjäoikeuden hakemusasioiden maksuista.

Pykälän 3 momentissa on asetuksenantovaltuus, joka mahdollistaa hakemusmaksusta säätämisen myös hovioikeudessa, vaikka ei velvoita siihen. Kyseistä hovioikeuden hakemusmaksua koskevaa säännöstä on esitetty lakiin, jotta hovioikeutta koskevasta hakemusmaksusta voidaan säätää tarpeen vaatiessa, esimerkiksi jos hovioikeudessa aletaan periä maksua jostakin uudesta hakemusasiatyyppisestä asiaryhmästä.

Oikeusministeriö ehdottaa, että vastaavanlainen säännös lisätään vastaavista syistä myös käräjäoikeutta koskevan asetuksenantovaltuutuksen 3 §:n 1 momentin viimeiseksi lauseeksi: *Oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää myös muista käräjäoikeuden hakemusmaksuista.*